

4511.461

3-125

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

ЗАБОРА АНДРІЙ ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 796.071.4:796.011+796.41

**ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ І НАВИЧОК
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН
«ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ»
І «ГІМНАСТИКА З МЕТОДИКОЮ ВИКЛАДАННЯ»**

24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання
різних груп населення

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Львів – 2004

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Харківському державному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник — кандидат педагогічних наук, доцент
Худолій Олег Миколайович, Харківський державний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Сергієнко Леонід Прокопович, Український державний морський технічний університет імені адмірала Макарова, заступник директора гуманітарного інституту;
кандидат педагогічних наук, доцент
Славик Микола Іванович, Львівський державний інститут фізичної культури, завідувач кафедри теорії і методики гімнастики.

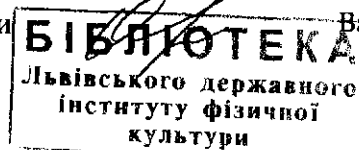
Провідна установа — Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, кафедра теорії і методики фізичного виховання, Державний комітет України з питань фізичної культури і спорту, м. Дніпропетровськ.

Захист відбудеться «7» травня 2004 року о 14 годині 30 хвилин під час засідання спеціалізованої вченої ради К 35.859.01 Львівського державного інституту фізичної культури за адресою: м. Львів, вул. Костюшка, 11.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотечі Львівського державного інституту фізичної культури (79000, м. Львів, вул. Костюшка, 11).

Автореферат розіслано «6» квітня 2004 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Вацеба О.М.

1392

1

Читальна зала
ЛДІФК № 1

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, які відбуваються сьогодні в Україні, вимагають реформування вищої освіти з метою входження у європейський освітній простір. Це зумовлює суттєві зміни в організації навчальної роботи у вищих навчальних закладах України.

Проблеми організації навчальної роботи у сучасних вищих навчальних педагогічних закладах висвітлено у працях Н.Г. Нічкало (2002), О.І. Щербака (2002), С.О. Сисоева (2002), В.Д. Онищенко (2002), Е.С. Вільчовського (2002). На сучасному етапі втілюються в життя особистісно-орієнтовані педагогічні технології, розробка яких — об'єктивний процес, новий етап в еволюції освіти, на якому будуть переглянуті підходи до супроводу і забезпечення процесу природного розвитку людини.

Психолого-педагогічні чинники формування та розвитку професійних якостей майбутніх вчителів фізичної культури висвітлено у працях С.Ю. Балбенко (1978), О.С. Куца (1996), Л.П. Сергієнка (1997), К.Г. Петренка, М.І. Славіка (2000), Т.Ю. Круцевич (2003), у дисертаціях Б.М. Шияна (1997), О.Ю. Сидорка (1997), М.Т. Данилка (2000), Я.М. Ніфаки (2000), С.А. Савчук (2000).

Проведений аналіз літературних джерел свідчить про те, що на сьогодні відсутнє дослідження, в якому інтегральні курси розкривалися б як цілісний феномен. Водночас зазначимо, що багато ідей, думок, положень та фактів щодо організації інтегральних курсів у підготовці вчителів фізичної культури містять праці Б.М. Шияна (1997), О. Ніфаки (2000), О.М. Вацеби, Ю.В. Петришина (2001), Е.С. Вільчовського (2002).

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою комплексної програми науково-дослідної роботи Харківського державного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди з проблеми «Підвищення ефективності навчально-виховного процесу в середніх загальноосвітніх та вищих навчальних закладах» РК №1-200199004104.

Роль автора у виконанні цієї теми полягала у розробці технології інтегрованого вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Об'єкт дослідження — процес фахової підготовки вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження — формування знань і навичок у процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» та їх реалізація під час педагогічної практики в школі.

Мета дослідження — експериментально обґрунтувати шляхи формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Завдання дослідження:

1. Визначити стан і шляхи вдосконалення процесу формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури під час вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

2. Визначити чинники, які впливають на обсяг знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури.

3. Розробити й експериментально перевірити технологію інтегрованого вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» у процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Методи дослідження:

1. Теоретичний аналіз і узагальнення науково-методичної літератури.

2. Педагогічне тестування.

3. Метод експертних оцінок знань і навичок студентів факультету фізичної культури.

4. Метод анкетування.

5. Метод семантичних просторів.

6. Педагогічний експеримент.

7. Методи математичної статистики: елементарні статистики, багатомірний критерій Хотеллінга, лінійний дискримінантний аналіз і факторний аналіз.

Наукова новизна одержаних результатів. Розроблено і науково обґрунтовано експериментальну навчальну програму з курсу «Гімнастика з методикою викладання». Вперше до програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» було введено самостійну тему «Теорія і методика розвитку рухових здібностей», мета якої — підкріплення теоретичних знань курсу «Теорія і методика фізичного виховання» гімнастичним матеріалом. Для навчальної практики було визначено практичний матеріал, який відображав зміст усіх розділів програми. Доповнено системне використання методів про-

грамованого навчання сітьовим плануванням та управлінням навчальним процесом.

Уточнено і вдосконалено технологію формування знань і навичок у студентів факультету фізичного виховання в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Практичне значення:

— обґрунтовано технологію інтегрованого вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» в умовах факультету фізичної культури педагогічного навчального закладу;

— підготовлено тематику семінарських занять із дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», тестові завдання для контролю знань студентів з дисципліни «Гімнастика з методикою викладання»;

— розроблено і впроваджено методика сітьового планування та управління навчальним процесом для учнів старших класів у загальноосвітніх школах № 31 і № 147 м. Харкова;

— навчальну програму курсу «Гімнастика з методикою викладання» впроваджено в підготовку вчителів фізичної культури в Харківському державному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди.

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному вивченні проблеми, обґрунтуванні технології формування знань і навичок у майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання»; в організації і проведенні експериментального дослідження, в обробці, аналізі та описі одержаних результатів.

У роботах, виконаних у співавторстві, дисертантові належать експериментальні дані та їх аналіз.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та експериментальні результати дисертаційної роботи доповідалися на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні освітні технології» (Харків, 2001), на VI Міжнародній науковій конференції «Молода спортивна наука України» (Львів, 2002), на Міжнародній науково-практичній конференції «Современные технологии и оздоровительные программы педагогического процесса по физической культуре и спорту в учебных заведениях» (Белгород, 2002), на конференціях професорсько-викладацького складу Харківського державного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (2001—2003 рр.).

Публікації. Результати дослідження відображені у 14 публікаціях, серед яких навчальна програма, методичні рекомендації та 12 наукових статей, три з яких опубліковані у спеціалізованих виданнях ВАК України; вісім праць виконано одноосібно.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна праця складається з переліку умовних скорочень, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних літературних джерел та додатків. Робота викладена на 197 сторінках друкованого тексту, вміщує 19 таблиць і 7 рисунків. У роботі проаналізовано та використано 231 літературне джерело, у тому числі 98 іноземних (з них 93 — країни СНД, 5 — країни дальнього зарубіжжя).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано інформацію про апробацію роботи та про публікації за темою дисертаційного дослідження; висвітлено особистий внесок здобувача.

У першому розділі «**Теоретичні засади професійної підготовки вчителя фізичної культури**» здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми та розкрито особливості педагогічної діяльності вчителя фізичної культури, розглянуто основні тенденції розвитку вищої освіти в галузі фізичного виховання і спорту.

На основі аналізу програм з курсу «Теорія і методика фізичного виховання» та зі спортивно-педагогічних дисциплін (1970, 1975, 1980, 1981, 1987) встановлено, що загальнотеоретичні теми, які читаються в курсі «Теорія і методика фізичного виховання», не мають деталізованого підкріплення на теоретичному, методичному рівні чи під час навчальної практики в курсах спеціальних дисциплін. Так, лекції, які розкривають основи розвитку рухових здібностей і закономірності навчання, з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» читаються на другому курсі, а з дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» — на третьому. Як у курсі «Теорія і методика фізичного виховання», так і в курсах практичних дисциплін ці теми викладаються лекційно і деталізуються на семінарських заняттях. Програмою не передбачено демонстраційних занять чи навчальної практики за цими темами.

Така неузгодженість у теоретичних засадах професійної підготовки вчителя фізичної культури порушує вимоги структурної єд-

ності змісту освіти. З огляду на це постає необхідність здійснення внутрішніх і зовнішніх зв'язків між предметами, їх інтеграції.

У другому розділі «**Методологія, методи і організація дослідження**» обґрунтовано систему взаємодоповнюваних методів дослідження, адекватних об'єкту, предмету, меті і завданням пошуку, подано організацію виконання дисертаційної роботи.

Для розв'язання завдань дослідження застосовувалися такі методи: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, педагогічні спостереження, анкетування, педагогічний експеримент, метод семантичних просторів, методи математичної статистики.

Вирішення поставлених завдань передбачало проведення послідовних досліджень, умовно розділених на три етапи.

Перший етап дослідження (1999—2000 рр.) було присвячено вивченню теоретичних засад підготовки вчителя фізичної культури та аналізу змісту програм дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Проаналізовано програми дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» за 1970, 1972, 1975, 1980 роки, програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» за 1963, 1981 роки.

Факторному аналізу і багатомірній статистиці Хотеллінга піддано дані рухової підготовленості юнаків і дівчат X—XI класів (364 учня) загальноосвітніх шкіл №31 і №147 м. Харкова. На основі математико-статистичного аналізу визначено пріоритети розвитку рухових здібностей у школярів старших класів, сформульовано висновки про необхідність відображення у змісті програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» розділів, пов'язаних з методикою розвитку рухових здібностей засобами гімнастики.

Результатом цього етапу були:

— теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, які розкривають теоретичні засади професійної підготовки вчителя фізичної культури;

— розробка змісту програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» з урахуванням аналізу структури рухової підготовленості школярів і змісту чинних програм дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» (1999 рік, травень—липень);

— апробація програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» в навчальному процесі студентів I—IV курсів факультету фізичної культури Харківського державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (1999/2000 навчальний рік).

Другий етап (2000/2001, 2001/2002 навчальні роки) було присвячено вивченню взаємного впливу дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» на ефективність формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури, також впливу окремих видів занять на засвоєння навчального матеріалу.

Математико-статистичному аналізу було піддано: оцінку за знання тем («Засоби і методи фізичного виховання», «Техніка фізичних вправ», «Теорія і методика розвитку рухових здібностей», «Навчання фізичних вправ»), оцінку за уміння проводити комплекси загальнорозвивальних вправ у русі, для м'язів ніг, з гімнастичною палицею; оцінку за знання методики навчання стійки на голові, перевороту боком, стрибка ноги нарізно через коня, підйому махом уперед на брусах; оцінку за знання методики розвитку сили, оцінку за написання конспекту заняття для розвитку сили.

Для вивчення впливу окремих видів занять на засвоєння навчального матеріалу проводилося анкетування. Отриману матрицю було піддано факторному аналізу (за двома факторами), результати якого представлені у графічній формі.

У дослідженні взяли участь студенти II курсу факультету фізичної культури кількістю 44 особи.

На третьому етапі (2001/2002, 2002/2003 навчальні роки) визначався рівень володіння знаннями і навичками студентів IV курсу в умовах педагогічної практики в школі.

Аналізувалася документація, контрольні уроки студентів-практикантів IV курсу факультету фізичної культури, які проходили педагогічну практику в загальноосвітніх середніх школах №№31, 147, 47, 107, 55, 64 м. Харкова у 2001, 2002 роках. Кожного року у дослідженні брало участь по 59 студентів. Визначення ефективності педагогічної практики 2001/2002, 2002/2003 навчальних років здійснювалося у порівнянні з даними 2000/2001 навчального року.

Рівень рухової і технічної підготовленості учнів вивчався у юнаків 9 «А» і 9 «Б» класів загальноосвітньої школи №31. У 9 «А» класі заняття проводили студенти-практиканти, виходячи з сіткового графіку проходження навчального матеріалу; у 9 «Б» класі проводилися комбіновані уроки вчителем фізичної культури. Кількість учнів у 9 «А» класі — 17 осіб, у 9 «Б» — 17 осіб.

У третьому розділі «**Чинники, які визначають обсяг знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури**» подано характеристику чинників, які визначають обсяг знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури.

На основі аналізу рухової підготовленості школярів старших класів установлено, що під час підготовки вчителя фізичної культури необхідно звернути увагу на практичне засвоєння методів розвитку рухових здібностей і розробку програмованих матеріалів типу алгоритмічних розпоряджень, які в процесі навчання впливають на оптимальний рівень рухової підготовленості учнів.

Визначено, що на викладання дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» за останні роки, починаючи з 1999 р., було зменшено навчальне навантаження на 47,5 і 39,1% відповідно. Зменшення обсягу навантаження може бути компенсоване за рахунок структурної єдності змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Аналіз навчального матеріалу виявив, що лекції з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання», які розкривають основи розвитку рухових здібностей і закономірності навчання, не мають закріплення на методичному рівні, оскільки програмою не передбачено демонстраційних занять і навчальної практики за цими темами. Навчальний матеріал викладається за схемою «лекція—семинар» і спрямований на формування знань без практичного закріплення.

Аналіз змісту і форм викладання дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» показав, що вищевказані теми викладаються ізольовано, між ними немає міжпредметних зв'язків. Це пояснюється тим, що програми будувалися за принципом виключення тем, які дублюються, з програм спортивно-педагогічних дисциплін.

Таким чином, такий підхід до побудови програм порушує вимоги структурної єдності змісту освіти. З огляду на це постає необхідність перебудови програм спортивно-педагогічного циклу з урахуванням внутрішніх і зовнішніх зв'язків між предметами, їх інтеграції, яка будується на взаємодоповненні.

У четвертому розділі «**Формування знань і навичок у студентів факультету фізичної культури**» розглядаються елементи технології формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз структури професійної підготовки студентів II курсу за дисциплінами «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» дозволив виділити три чинники, які визначають 79,77% загальної варіації параметрів.

Перший чинник визначає 38,25% загальної варіації параметрів. З ним найбільшу кореляцію мають оцінка за виконання і проведення

загальнорозвиваючих вправ (0,929; 0,829); оцінка за знання і практичне застосування методики навчання гімнастичних вправ (0,824; 0,830). Чинник отримав назву «Загальнопрофесійна підготовка».

Другий чинник визначає 37,56% загальної варіації параметрів. З ним має позитивний зв'язок оцінка за знання і практичне застосування методики навчання (0,899; 0,863); оцінка за знання тем курсу «Теорія і методика фізичного виховання» («Теорія навчання» — 0,741; «Теорія і методика розвитку рухових здібностей» — 0,597).

Це свідчить про позитивний зв'язок між теоретичним засвоєнням матеріалу і можливістю реалізації його на практиці. Чинник отримав назву «Міжпредметні зв'язки курсу «Теорія і методика фізичного виховання» зі спортивно-педагогічними дисциплінами».

Третій чинник визначає 24,17% загальної варіації параметрів. Із цим чинником найбільшу кореляцію мають показники, які характеризують проходження курсу «Теорія і методика фізичного виховання». Чинник отримав назву «Професійно-теоретична підготовка».

Таким чином, структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «Теорія і методика фізичного виховання» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей.

Вивчення впливу різних форм занять на динаміку засвоєння знань у студентів з курсу «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» показало:

1. До викладання теми «Методика навчання гімнастичних вправ» у студентів другого курсу спостерігається чіткий семантичний простір, який характеризується утворенням трьох плеяд, до яких увійшли різноманітні вправи, що свідчить про низьку компетентність студентів на початку навчання (рис. 2).

2. Після лекції спостерігається структуризація знань студентів. На осі I поляризувалися показники спеціальної силових підготовки і керування рухами, на осі II розмістилися підвідні вправи і вправа в цілому. Такий семантичний простір свідчить про те, що проблемна ситуація, яка була поставлена перед студентами на лекції, дала змогу правильно виділити плеяди однотипних завдань, але при цьому спостерігається поляризація показників, що позитивно впливають на кінцевий результат (рис. 3).

3. Після виконання домашніх завдань із написання програм навчання п'яти вправ шкільної програми і розробки програм розвитку сили, проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився. На осі I розташували-

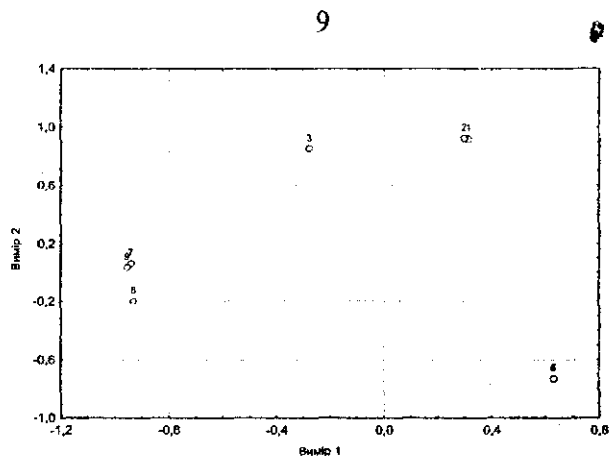

Рис. 1. Семантичний простір знань методики навчання у викладачів

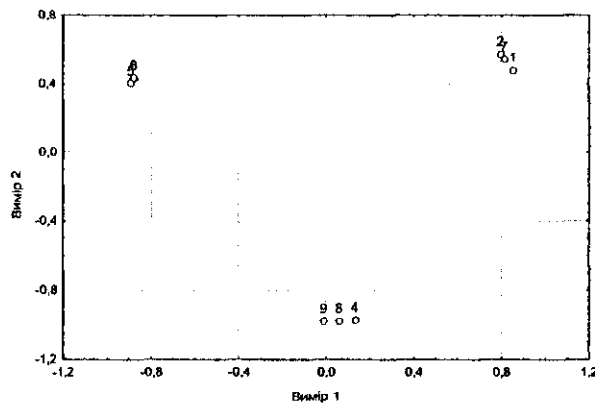

Рис. 2. Семантичний простір знань методики навчання у студентів до лекції

ся і утворили одну плеяду вправи силової підготовки, підвідні вправи і вправа в цілому, на осі II — вправи на керування рухами. Між утвореними плеядами поляризації не спостерігається, що свідчить про те, що студенти правильно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат, але при цьому пріоритетним є розвиток спеціальної сили. Семантичний простір студентів наближається до семантичного простору експертів (рис. 1, 4).

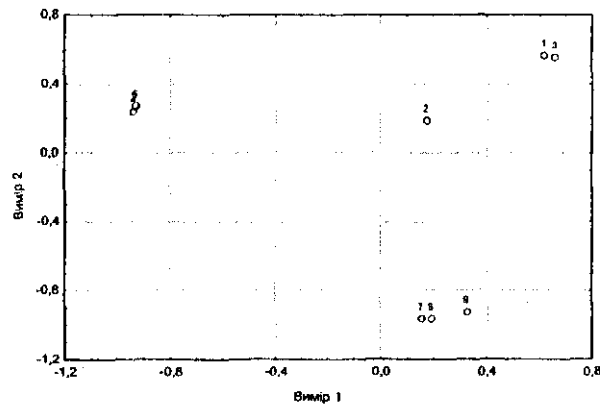

Рис. 3. Семантичний простір знань методики навчання у студентів після лекції

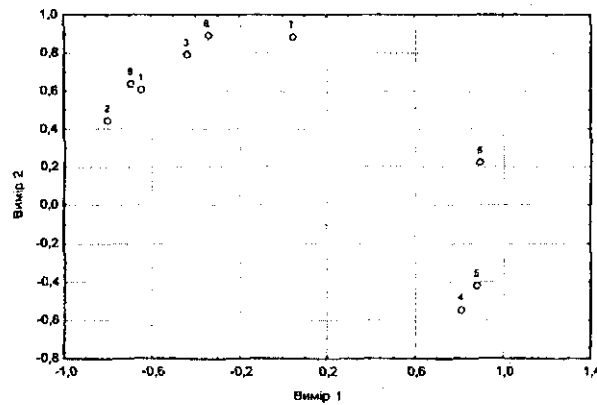

Рис. 4. Семантичний простір знань методики навчання у студентів після навчальної практики

Аналіз показав, що за комплексом зареєстрованих показників група «А» відрізняється від групи «Б». Так, студенти групи «А» показують кращі знання з методики навчання гімнастичних вправ, демонструють достатній рівень володіння методиками навчання і розвитку рухових здібностей (див. табл.).

Аналіз оцінки знань за 12-бальною системою показує, що структуризація змісту спортивно-педагогічних дисциплін відповідно

Таблиця

Результати впливу порядку проходження навчального матеріалу на формування теоретико-методичних знань і практичних навичок у студентів факультету фізичного виховання

№ з/п	Зміст	Група «А» X±s	Група «Б» X±s	T	T ²
1.	Засоби і методи фізичного виховання	7,82±1,62	8,91±1,27	6,17	2,48
2.	Техніка фізичних вправ	8,18±1,44	8,82±1,37	2,27	1,51
3.	Теорія і методика розвитку рухових здібностей	8,00±1,57	8,73±1,24	2,90	1,70
4.	Теорія навчання	8,91±1,54	8,77±1,27	0,10	0,32
5.	ЗРВ в русі	8,45 ± 1,87	8,14±1,39	0,41	0,64
6.	ЗРВ для м'язів ніг	8,73±1,80	8,09±1,44	1,67	1,29
7.	ЗРВ з гімнастичною палицею	8,55±2,40	7,86±1,46	1,29	1,14
8.	Методика навчання стійці на голові	9,73±1,70	7,27±0,98	34,48	5,87
9.	Методика навчання перевороту боком	9,00±1,38	7,41±1,22	16,40	4,05
10.	Методика навчання стрибку ноги нарізно через коня.	9,36±1,92	6,73±0,88	34,36	5,86
11.	Методика навчання підйому переворотом	9,36±1,81	7,23±1,23	20,89	4,57
12.	Методика навчання підйому махом уперед	9,00±1,85	6,95±0,79	22,75	4,77
13.	Методика розвитку сили	8,64±1,00	7,14±0,83	29,13	5,40
14.	Конспект для розвитку сили	8,45±1,34	7,14±0,83	15,42	3,93

Примітка: ЗРВ — загальнорозвиваючі вправи

до курсу «Теорія і методика фізичного виховання» і проходження навчального матеріалу за схемою лекція→семінар→самостійна робота, підготовка творчих завдань→практичні заняття (методичні,

демонстраційні та навчальна практика)→розробка творчих уроків→навчальна практика забезпечує достатній і високий рівень компетентності студентів факультету фізичної культури.

Таким чином, ліквідація ізольованості у вивченні дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» на основі дидактичної інтеграції дає можливість взаємного доповнення предметів і підвищення якості формування знань і навичок у майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз результатів педагогічної практики виявив:

— рухову підготовленість учнів 9-го класу «А» до експерименту і після експерименту можна класифікувати як два різних якісних стани, що свідчить про професійну компетентність студентів-практикантів; подібних змін у руховій підготовленості учнів 9-го класу «Б» не відбулося ($p < 0,05$);

— використання сітьового графіка планування навчальної роботи в 9-х класах позитивно впливає на ефективність навчання і розвиток рухових здібностей;

— застосування уроків силової спрямованості протягом другої чверті позитивно впливає на динаміку відносної і статичної сили в учнів 9-х класів.

У п'ятому розділі «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» обговорюються результати дослідження. Аналіз результатів дослідження дозволив отримати дані, які підтверджують, доповнюють наявні розробки, а також нові дані з обраної проблеми.

У результаті аналізу встановлено причину недостатнього рівня, низького коефіцієнта корисної дії спортивно-педагогічних дисциплін, яка полягає в тому, що загальнотеоретичні теми, які читаються в курсі «Теорія і методика фізичного виховання», не мають деталізованого підкріплення на теоретичному, методичному рівні чи під час навчальної практики в курсах спеціальних дисциплін. Це положення підтверджує результати досліджень Б.М. Шияна (1997), М.Т. Данилко (2000), С.І. Савчук (2000) про те, що традиційна організація, зміст, форми та методи теоретико-методичної підготовки не відповідають вимогам сьогодення і не забезпечують підготовку вчителя як активної особистості.

Проведений дидактичний аналіз навчального матеріалу курсів «Теорія і методика фізичного виховання», «Гімнастика з методикою викладання» (1963, 1970, 1972, 1975, 1980, 1981, 1983, 1987) з позиції єдності змісту освіти спирається і доповнює загальнопедагогічні підходи, висвітлені у роботах І.Я. Лернера (1964, 1978, 1990),

А.М. Алексюка (1998), В.П. Беспалько (1989), Е.С. Вільчковського (2002), М.Б. Євтуха (2002), В.Д. Онищенко (2002).

На основі аналізу структури рухової підготовленості, а також її динаміки у школярів X—XI класів установлено, що під час підготовки вчителя фізичної культури необхідно звернути увагу на практичне засвоєння методів розвитку рухових здібностей і розробку програмованих матеріалів типу алгоритмічних розпоряджень, які в процесі навчання впливають на оптимальний рівень рухової підготовленості учнів. Це положення узгоджується з вимогами державного стандарту.

Уперше здійснено структурування курсу «Гімнастика з методикою викладання» відповідно до курсу «Теорія і методика фізичного виховання», розроблено програму курсу «Гімнастика з методикою викладання», а також тематичний план-графік з урахуванням очікуваного позитивного впливу однієї дисципліни на іншу.

Факторний аналіз результатів атестації студентів II курсу факультету фізичної культури свідчить, що пріоритетне місце у формуванні знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури посідає загальнопрофесійна підготовка, яка базується на позитивному зв'язку між теоретичним засвоєнням матеріалу і можливістю реалізації його на практиці, на другому місці знаходиться професійно-теоретична підготовка. Аналіз структури, яка утворилася, показує, що ліквідація ізольованості у вивченні дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» на основі дидактичної інтеграції дає можливість взаємного доповнення предметів і підвищення якості формування знань і навичок у студентів.

Таким чином, структурування дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «Теорія і методика фізичного виховання» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей.

Вищенаведений матеріал розширює уявлення про теоретичні основи дидактичної інтеграції, викладені в роботах О. Ніфаки (2001, 2002), В.Р. Ільченко (1993). Такий підхід дає можливість ліквідувати ізольованість у вивченні окремих предметів і на основі взаємодоповнення уникнути скасування предметного навчання.

Аналіз динаміки засвоєння знань у студентів II курсу після серії занять з дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» показав:

— лекційний курс, побудований за принципом від загального до конкретного, дає змогу у правильному напрямку структурувати знання студентів;

— після виконання домашніх завдань із написання програм навчання п'яти вправ шкільної програми, розробки програм розвитку сили і проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився і свідчить про те, що студенти правильно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат; їх семантичний простір наближається до семантичного простору експертів.

У дослідженні встановлено, що технологія підготовки включає такі структурні елементи: лекція→семінар→самостійна робота, підготовка творчих завдань→практичні заняття (методичні, демонстраційні та навчальна практика)→розробка творчих уроків→навчальна практика. Це доповнює дані Б.М. Шияна (1997) про ефективність професійно-орієнтованих форм занять у процесі підготовки вчителя фізичної культури. Так, Б.М. Шиян (1997) указує, що особлива увага на заняттях зі спортивно-педагогічних дисциплін приділяється змісту та організації оглядово-методичних занять, які є характерними переважно для спеціальних фізкультурних навчальних закладів, де студенти повинні оволодіти методикою викладання. Крім них, важливе місце в системі методичної підготовки майбутніх фахівців належить навчальній практиці в процесі вивчення спортивно-педагогічних дисциплін.

Аналіз оцінки теоретико-методичних знань за 12-бальною системою показує, що структуризація змісту спортивно-педагогічних дисциплін відповідно до курсу «Теорія і методика фізичного виховання», планування навчального матеріалу з урахуванням позитивного впливу однієї дисципліни на іншу, а також проходження навчального матеріалу за схемою лекція→семінар→самостійна робота, підготовка творчих завдань→практичні заняття (методичні, демонстраційні та навчальна практика)→розробка творчих уроків→навчальна практика забезпечує достатній і високий рівень компетентності студентів факультету фізичного виховання.

У результаті дослідження встановлено, що контроль за формуванням теоретико-методичних знань і практичних навичок може здійснюватися на основі аналізу семантичних просторів. Семантичні простори дозволяють виявити об'єктивну структуру суб'єктивних даних (знань про конкретну галузь). Вони відображають рівень кваліфікації досліджуваних. Модель знань викладача відзначається чіткістю і зв'язністю, а знання студентів оцінюються як рух від «неповного» до «повного». Семантичні простори знань указують напрямок, на якому потрібно зосередити увагу викладачеві і студентам в їх сумісній діяльності щодо засвоєння програмового матеріалу.

лу. Ці дані доповнюють відомості Т.А. Гавриловой, К.Р. Червинской (1992), Н.М. Кук, McDonald(1986), В.Ф. Петренко (1988), А.Ю. Терехиной (1988) про структуру знань і використання їх в експертних системах. Методи багатовимірного шкалювання формалізують представлення знань для оцінки, що в подальшому дає змогу використовувати комп'ютерні програми. У цьому аспекті наведені дані розширюють уявлення про педагогічний контроль у фізичному вихованні, які викладені в роботах Б.А. Ашмарина (1978), В.М. Заціорского (1970, 1982), В.А. Кабачкова, Е.Я. Бондаревского та ін. (1986), О.Д. Дубогай (1986), М.А. Годика (1988), Л.П. Сергієнка (2001), В.І. Шандрігося (2002).

Проведені дослідження ставлять ряд запитань, які стосуються інтегрованого вичення курсу «Теорія і методика фізичного виховання» і спортивно-педагогічних дисциплін і наштовхують на необхідність удосконалення навчальних планів і програм.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури свідчить:

— формування знань і навичок майбутніх учителів середніх освітніх закладів відбувається через постановку мети навчання, визначення змісту навчального матеріалу, впровадження новітніх організаційних форм навчання і контролю знань, умінь і навичок; постановка мети важлива протягом усього освітнього процесу і виконує в ньому функції мотивації діяльності студентів, засвоєння ними змісту освіти, досягнення своїх планів, структурної стабілізації навчального процесу, діагностики результатів навчання на рефлексивному етапі;

— основна увага під час формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури повинна бути спрямована на викладання спортивно-педагогічних дисциплін, зміст яких повинен бути переорієнтований на формування професійної свідомості майбутнього вчителя і включати: формування сучасної техніки виконання вправ як основи методу реального показу; оволодіння методиками розвитку рухових здібностей і навчання основних фізичних вправ шкільної програми з фізичної культури.

2. До чинників, які визначають обсяг знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури, належать: стан рухової підготовленості населення; навчальні плани і програми; рівень наукового обґрунтування засобів і методів викладання у фізичному вихованні.

Аналіз рухової підготовленості школярів показав:

— дівчата X та XI класів за комплексом Державних тестів не мають суттєвої різниці в руховій підготовленості: їх силова підготовленість оцінюється як висока, рівень витривалості, швидкісної сили, спритності, гнучкості — як нижчий від середнього; у дівчат X і XI класу спостерігається чітка структура рухової підготовленості, у якій перше місце посідає силова, друге — координаційна підготовленість;

— юнаки X та XI класів за комплексом Державних тестів мають суттєву різницю в руховій підготовленості; їх рухова підготовленість за більшістю тестів оцінюється як висока і вища від середньої; у юнаків X і XI класу спостерігається чітка структура рухової підготовленості; для юнаків X класу характерний пріоритетний розвиток швидкісно-силової і швидкісної підготовленості, для юнаків XI класу — загальної фізичної підготовленості і гнучкості;

— для поліпшення рухової підготовленості дівчат X—XI необхідно звернути увагу на підвищення їх рухової активності за рахунок використання програмованих матеріалів типу алгоритмічних розпоряджень, які в процесі навчання впливають на оптимальний рівень рухової підготовленості учнів.

Аналіз програм показав:

— на викладання дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» за останні роки, починаючи з 1999 р., було зменшено навчальне навантаження на 47,5 і 39,1% відповідно. Зменшення обсягу навантаження може бути компенсоване за рахунок структурної єдності змісту освіти, інтеграції, взаємодоповнення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання»;

— лекції з дисципліни «Теорія та методика фізичного виховання», які розкривають основи розвитку рухових здібностей і закономірності навчання, не мають підкріплення на методичному рівні, оскільки програмою не передбачено демонстраційних занять і навчальної практики за цими темами. Навчальний матеріал викладається за схемою лекція—семінар і спрямований на формування знань без практичного їх закріплення.

— вищезазвані дисципліни викладаються ізольовано, між ними немає міжпредметних зв'язків. Це пояснюється тим, що програми будувалися за принципом виключення тем, які дублюються, з програм спортивно-педагогічних дисциплін. Такий підхід до побудови програм порушує вимоги структурної єдності змісту освіти. З огляду на це постає необхідність перебудови програм спортивно-педа-

гогічного циклу з урахуванням внутрішніх і зовнішніх зв'язків між предметами, їх інтеграції, яка будується на взаємодоповненні.

— під час підготовки майбутнього вчителя фізичної культури необхідно акцентувати увагу на практичному засвоєнні методів розвитку рухових здібностей і розробці програмованих матеріалів типу алгоритмічних розпоряджень, використанні методів планування і управління навчальним процесом.

3. Факторний аналіз результатів атестації студентів II курсу факультету фізичної культури свідчить, що пріоритетне місце у формуванні знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури посідає загальнопрофесійна підготовка, яка базується на позитивному зв'язку між теоретичним засвоєнням матеріалу і можливістю реалізації його на практиці; на другому місці знаходиться професійно-теоретична підготовка. Аналіз структури, яка утворилася, показує, що ліквідація ізольованості у вивченні дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» на основі дидактичної інтеграції дає можливість взаємного доповнення предметів і підвищення якості формування знань і навичок у студентів.

4. Структуризація дисциплін спортивно-педагогічного циклу відповідно до курсу «Теорія і методика фізичного виховання» позитивно впливає на знання і практичне застосування методики навчання і розвитку рухових здібностей студентами II курсу.

5. Аналіз динаміки засвоєння знань у студентів II курсу після серії занять з дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» показав:

— лекційний курс, побудований за принципом від загального до конкретного, дає змогу у вірному напрямку структурувати знання студентів;

— після виконання домашніх завдань із написання програм навчання п'яти вправ шкільної програми, розробки програм розвитку сили і проходження за цими розділами навчальної практики семантичний простір методики навчання змінився і свідчить про те, що студенти правильно розуміють позитивний вплив вправ на кінцевий результат. Їх семантичний простір наближається до семантичного простору експертів.

6. Технологія підготовки майбутнього вчителя фізичної культури включає такі структурні елементи: лекція—семінар—самостійна робота, підготовка творчих завдань—практичні заняття (методичні, демонстраційні та навчальна практика)—розробка творчих уроків—навчальна практика.

БІБЛІОТЕКА
Львівського державного
інституту фізичної
культури

7. Контроль за формуванням знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури може здійснюватися на основі аналізу семантичних просторів. Семантичні простори дозволяють виявити об'єктивну структуру суб'єктивних даних (знань про конкретну галузь). Вони відображають рівень кваліфікації досліджуваних. Модель знань викладача відзначається чіткістю і зв'язністю, а знання студентів оцінюються як рух від «неповного» до «повного». Семантичні простори знань вказують напрямок, на якому потрібно зосередити увагу викладачеві і студентів у їх сумісній діяльності щодо засвоєння програмного матеріалу.

8. Аналіз результатів педагогічної практики виявив:

— рухова підготовка учнів 9-го класу «А» до експерименту і після експерименту класифікується як два різних якісних стани, що вказує на ефективність запропонованої технології підготовки майбутнього вчителя фізичної культури; подібних змін у фізичній підготовці учнів 9-го класу «Б» не відбулося ($p < 0,05$);

— використання сітьового графіка планування навчальної роботи в 9-х класах позитивно впливає на ефективність навчання і розвиток рухових здібностей;

— застосування уроків силової спрямованості протягом двох тижнів позитивно впливає на динаміку відносної і статичної сили в учнів 9-х класів.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Худолій О.М., Забора А.В. Гімнастика з методикою викладання: Програма. — Х.: ОВС, 2003. — 60 с.
2. Забора А.В. Технологія інтегрованого викладання дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» в процесі підготовки майбутніх вчителів фізичної культури: Методичні рекомендації. — Х.: ОВС, 2003. — 32 с.
3. Забора А.В. Елементи технології професійної підготовки вчителя фізичної культури // Молода спортивна наука України: Зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання і спорту. Вип. 6. — Л., 2002. — Т. 2. — С. 531—533.
4. Забора А.В. Особливості технології професійної підготовки учителя фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр./ За ред. С. С. Єрмакова. — Х., 2003. — № 11. — С. 53—58.

5. Забора А.В. Структура професійних знань, умінь і навичок студентів факультету фізичного виховання // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр./ За ред. С. С. Єрмакова. — Х., 2003. — № 12. — С. 50—54.
6. Худолій О.М., Забора А.В. Ефективність сітьового планування навчання гімнастичних вправ юнаків ІХ класів // Теорія та методика навчання та виховання: Зб. наук. пр. — Х.: ХДПУ, 2000. — Вип. 5. — С. 55—61.
7. Худолій О.М., Забора А.В. Державний стандарт загальної середньої освіти і вимоги до викладання фізичної культури в старших класах // Теорія та методика навчання та виховання: Зб. наук. пр. — Х.: ХДПУ, 2000. — Вип. 6. — С. 116—121.
8. Забора А.В. Зміст і технологія професійної підготовки вчителя фізичної культури // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. — Х.: ХДПУ, 2000. — Вип. 12. — С. 149—155.
9. Забора А.В. Використання програмованих матеріалів в педагогічній практиці студентів факультету фізичного виховання // Педагогіка та психологія: Зб. наук. пр. — Х.: ХДПУ, 2000. — Вип. 15. — С. 167—170.
10. Забора А.В. Новітні технології контролю засвоєння знань в структурі професійної підготовки вчителя фізичної культури // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. — Х.: ХДПУ, 2000. — Вип. 13. — С. 180—183.
11. Худолій О.М., Забора А.В. Теоретичні основи планування навчальної роботи з фізичної культури в школі // Теорія та практика фізичного виховання. — 2001. — № 1. — С. 3—12.
12. Забора А.В. Технологія професійної підготовки вчителя фізичної культури // Сучасні освітні технології: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 190-й річн. ун-ту. — Х.: ХДПУ, 2001. — С. 123—124.
13. Худолій О.М., Забора А.В. Стан і шляхи удосконалення викладання спеціальних дисциплін в системі базової освіти на факультетах фізичної культури педагогічних вузів // Теорія та практика фізичного виховання. — № 2. — 2002. — С. 4—10.
14. Худолій О.М., Забора А.В. Стан і шляхи удосконалення викладання спеціальних дисциплін в системі базової освіти на факультетах фізичної культури педагогічних вузів // Теорія та методика фізичного виховання. — 2002. — № 3. — С. 2—5.

АНОТАЦІЇ

Забора А.В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання». — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 — фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. — Львівський державний інститут фізичної культури, Львів, 2003.

Дисертацію присвячено вивченню закономірностей формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Метою дослідження було експериментально обґрунтувати шляхи формування знань і навичок майбутніх учителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання». Об'єктом дослідження є процес фахової підготовки вчителя фізичної культури у вищому навчальному закладі. Предмет дослідження — формування знань і навичок у процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання» та їх реалізація на педагогічній практиці в школі.

Наукова новизна одержаних результатів: розроблено і науково обґрунтовано експериментальну навчальну програму з курсу «Гімнастика з методикою викладання». Вперше до програми дисципліни «Гімнастика з методикою викладання» було введено самостійну тему «Теорія і методика розвитку рухових здібностей», мета якої полягала у підкріпленні теоретичних знань курсу «Теорія і методика фізичного виховання» гімнастичним матеріалом. Для навчальної практики було визначено практичний матеріал, який відображав зміст усіх розділів програми. Особлива увага приділялася методам програмованого навчання, а також методам планування та управління навчальним процесом. Окремо розглядалася методика сітьового планування та управління навчальним процесом. Документи планування і навички реалізації сітьових планів і управління навчальним процесом переносилися на педагогічну практику студентів четвертого курсу; уточнено й удосконалено технологію формування знань і навичок у студентів факультету фізичного виховання в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з методикою викладання».

Ключові слова: теорія і методика фізичного виховання, гімнастика з методикою викладання, формування знань і навичок, учитель фізичної культури.

Забора А.В. Формирование знаний и навыков будущих учителей физической культуры в процессе изучения дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания». — Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 — физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. — Львовский государственный институт физической культуры, Львов, 2003 год.

Диссертация посвящена изучению закономерностей формирования знаний и навыков будущих учителей физической культуры в процессе изучения дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания».

Целью исследования было экспериментально обосновать пути формирования знаний и навыков будущих учителей физической культуры в процессе изучения дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания». Объект исследования — процесс профессиональной подготовки учителя физической культуры в высшем учебном заведении. Предмет исследования — формирование знаний и навыков в процессе изучения дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания» и их реализация на педагогической практике в школе.

На основе анализа программ установлено, что на преподавание дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания» за последние годы, начиная с 1999 г., была уменьшена нагрузка на 47,5 и 39,1% соответственно. Уменьшение объема нагрузки может быть компенсировано за счет структурного единства содержания образования, интеграции, взаимодополнения дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания».

Анализ содержания и форм преподавания дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания» показал, что названные дисциплины преподаются изолированно, между ними нет межпредметных связей. Это объясняется тем, что программы строились по принципу исключения

тем, которые дублируются, из программ спортивно-педагогических дисциплин. Такой подход к построению программ нарушает требования структурного единства содержания образования. Отсюда вытекает необходимость перестройки программ спортивно-педагогического цикла с учетом внутренних и внешних связей между предметами, их интеграции, которая строится на взаимодополнении.

Факторный анализ результатов аттестации студентов II курса факультета физической культуры свидетельствует, что приоритетное место в формировании знаний и навыков будущих учителей физической культуры занимает общепрофессиональная подготовка, которая базируется на положительной связи между теоретическим усвоением материала и возможностью реализации его на практике, на втором месте находится профессионально-теоретическая подготовка. Анализ структуры, которая образовалась, показывает, что ликвидация изолированности в изучении дисциплин «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания» на основе дидактической интеграции дает возможность взаимного дополнения предметов и повышает качество формирования знаний и навыков у студентов.

... Анализ динамики усвоения знаний у студентов II курса после серии занятий курсов «Теория и методика физического воспитания» и «Гимнастика с методикой преподавания» показал:

... — лекционный курс, построенный по принципу от общего к конкретному, дает возможность в верном направлении структурировать знания студентов;

— после выполнения домашних заданий по написанию программ обучения пяти упражнениям школьной программы и разработке программ развития силы, прохождения по этим разделам учебной практики семантическое пространство методики обучения изменилось и свидетельствует о том, что студенты верно понимают положительное влияние упражнений на конечный результат. Их семантическое пространство приближается к семантическому пространству экспертов.

Установлено, что технология подготовки будущего учителя физической культуры включает такие структурные элементы: лекция—семинар—самостоятельная работа, подготовка творческих задач—практические занятия (методические, демонстрационные и учебная практика)—разработка творческих уроков—учебная практика.

Ключевые слова: теория и методика физического воспитания, гимнастика с методикой преподавания, формирование знаний и навыков, учитель физической культуры.

Zabora A.V. The formation knowledge and skills in the future physical education teachers in the process of studying disciplines «The theory and methods of the physical education» and «Gymnastics with a system of teaching» – Manuscript.

Dissertation on obtaining the Candidate of Science degree on physical education and sports by the specialty 24.00.02 – physical culture, physical education of different groups of population. – National institute of physical culture in Lviv, Lviv, 2003.

The dissertation is consecrated on studying the regularities of formation knowledge and skills of the future physical education teachers in the process of studying disciplines «The theory and methods of the physical education» and «Gymnastics with a system of teaching»

The goal of the research was to substantiate experimentally the ways of formation knowledge and skills of the future physical education teachers in the process of studying discipline «The theory and methods of the physical education» and «Gymnastics with a system of teaching». The subject of the research is the process of the special preparation of physical culture teachers in the high educational institution. The object of the research is the formation of knowledge and skills in the process of the studying the disciplines «The theory and methods of the physical education» and «Gymnastics with a system of teaching» and their realization in pedagogical practice at school.

The scientific novelty of obtained results: The new experimental program on «Gymnastics with a system of teaching» is developed and scientifically substantiated. The independent theme «The theory and methods of moving activities development» was for the first time introduced in the program «Gymnastics with a system of teaching» the main purpose of which was to confirm the theoretical knowledge of the course «The theory and methods of the physical education» by the gymnastic material. The practical material was designated for educational practice, which reflected the substance of all parts of the program. It is given more consideration to the methods of the program education and methods of planning and administrating the educational process. Documents of planning, skills of realization the net plans and administration of the educational process are carried on the pedagogical practice of the 4 year students; technique of formation knowledge and skills on physical education students in the process of studying the discipline «The theory and methods of the physical education» and «Gymnastics with a system of teaching» is improved and perfected.

Key words: the theory and methods system of physical education, gymnastics with the system of teaching, formation knowledge and skills, physical education teachers.